



รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูง
ด้านหม่อนไหม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จัดทำโดย นายวัชรพงษ์ แก้วหอม
รหัส 93053

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 93
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.

ประจำปี 2564

ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.



รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม
ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

จัดทำโดย นายวัชรพงษ์ แก้วหอม
รหัส 93053

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 93
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2564

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา



สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมของสำนักงาน ก.พ.

อาทิตย์ วุฒิกะโร
อาจารย์ที่ปรึกษา

ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษา

ระรินทิพย์ ศิโรรัตน์
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษา เรื่อง แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาหม่อนไหมตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ด้วยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหม่อนไหม ซึ่งสินค้าหม่อนไหมก็เป็นหนึ่งในสินค้าที่มีศักยภาพและมีความหลากหลายในการสร้างสรรค์สินค้าใหม่ๆ รวมทั้งการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าจากสินค้าเดิม พัฒนาให้เกิดการแปรรูปสินค้าได้อย่างหลากหลายเป็นสินค้าที่สามารถจุดเด่นในเรื่องการเป็นสินค้าปลอดภัยต่อผู้บริโภค ด้วยการพัฒนาให้สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับประเทศและระดับสากล ทำให้เกิดความมั่นคงในกิจการด้านหม่อนไหมของประเทศไทยสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ว่า “พัฒนาและยกระดับอาชีพหม่อนไหม ให้เป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืน” โดยผู้ศึกษาได้วิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของกรมหม่อนไหม เช่น วิสัยทัศน์ พันธกิจ อำนาจหน้าที่ภารกิจที่ต้องดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และโมเดลเศรษฐกิจ BGC รวมทั้ง แผนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ตามแนวทางดังกล่าว พบว่า จากการประเมินการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ปัจจุบันพื้นที่ปลูกหม่อนและจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดลง ปัญหาในด้านคุณภาพวัตถุดิบรังไหม เส้นไหม ที่ยังมาตรฐานไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากที่สุดของประเทศ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการลักลอบนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศ ยังตอกย้ำปัญหาในด้านคุณภาพเส้นไหมให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ยังมีความท้าทายอีกประเด็นหนึ่ง คือ การทำให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงเทรนด์ของโลกในปัจจุบัน อาทิ กระแสการรักษาสุขภาพ การใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ดังนั้น หากเกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนสร้างสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้ ก็จะเป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าหม่อนไหม รวมทั้งภาครัฐการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าหม่อนไหมให้ได้มาตรฐาน หรือการขยาย Value Chain ของสินค้าหม่อนไหม โดยจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อน ได้แก่ (1) นโยบายการผลิตเกษตรมูลค่าสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังไม่ได้ถูกขับเคลื่อน/สนับสนุนการทำเกษตรมูลค่าสูงในรูปแบบของแผนงาน/โครงการ ที่ชัดเจน (2) ราคาไม่จูงใจ ไม่มีความแตกต่างจากการผลิตสินค้าแบบเดิม (3) สถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่สร้างความเสียหายต่อผลผลิต (4) งานวิจัยของหน่วยงานยังไม่มุ่งเน้นตอบโจทย์การสร้างเกษตรมูลค่าสูง และยังไม่ถูกนำไปถ่ายทอดหรือประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตและจากการวิเคราะห์ยังคงพบปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ (1) เกษตรกรมีความรู้ความ

เข้าใจในการทำเกษตรมูลค่าสูงและเกษตรสมัยใหม่ (2) มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนในการวิจัยและพัฒนาการผลิตสินค้ามูลค่าสูง และการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าแปรรูป (3) การรวมกลุ่มเกษตรกรในการทำการเกษตรมูลค่าสูง (4) การสร้างแรงจูงใจด้านราคาซื้อขายและความแน่นอนของตลาดในการรับซื้อสินค้าและผลิตภัณฑ์ (5) มีผลงานวิจัย ข้อมูลทางวิชาการรองรับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้รับซื้อ (6) บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและกำหนดมาตรการการลักลอบการนำเข้าเส้นไหม

ในการนี้ ผู้ศึกษาจึงได้เสนอจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม ดังนี้ (1) ปรับโฉมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์เส้นไหมและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง (2) เร่งส่งเสริมการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานสูง และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมาย ตอบโจทย์สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Friendly) (3) ขยายช่องทางตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายให้กับสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน และสินค้า GI ในพื้นที่ร่วมกับศูนย์แสดงสินค้าและจำหน่ายของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมตลาดยุคใหม่ผ่านแพลตฟอร์มจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และ (4) สืบสานภูมิปัญญาการผลิตหม่อนไหมสู่รุ่นลูกหลาน โดยพัฒนาให้เป็น Smart Farmer และต่อยอดไปสู่ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ (Young Agri-Entrepreneurs) ที่สามารถผลิตและพัฒนาสินค้าหม่อนไหมเชิงพาณิชย์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาช่วยเหลือและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์อาทิตย์ วุฒิกะโร อาจารย์ชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ และอาจารย์ระรินทิพย์ ศิริโรรัตน์ กระผมขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และเสียสละเวลาให้อย่างเต็มความสามารถ รวมทั้งให้คำแนะนำ แนวทางปรับปรุงแก้ไข การจัดทำรายงาน การศึกษาและรูปแบบการจัดทำรายงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการนำไปสู่การปฏิบัติในอนาคตต่อไป

ขอกราบขอบพระคุณ นายปราโมทย์ ยาใจ อธิบดีกรมหม่อนไหม ที่ได้สนับสนุนและอนุญาตให้กระผมเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 93 สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ประจำปี 2564 รวมถึงคณาจารย์ที่ได้มาบรรยายถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดระยะเวลาที่เข้ารับการศึกษา ฝึกอบรม นอกจากนี้ระหว่างการศึกษาและจัดทำรายฉบับนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 2 จังหวัดอุดรธานี ที่ได้รวบรวมข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และขอขอบคุณนางสาวอุษากร ขำวิไล นักวิชาการเกษตรชำนาญการ กองแผนงาน กรมหม่อนไหม ที่ช่วยสนับสนุนข้อมูลสถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของประเทศไทย เพื่อประกอบการจัดทำรายงานฉบับนี้ให้สมบูรณ์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ คุณบิดา มารดา และครอบครัวที่คอยดูแลและให้กำลังใจให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและสนับสนุนการศึกษามาโดยตลอดจนประสบความสำเร็จและขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยนักรบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ตลอดจนเพื่อนๆ นบส.1 รุ่นที่ 93 กลุ่ม 12 ที่มีข้อเสนอแนะต่อการจัดทำรายงานให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัชรพงษ์ แก้วหอม

11 มิถุนายน 2564

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	10
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	12
2. ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	14
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	14
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	20
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	36
3. แผนพัฒนาตนเอง	38
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	38
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	46
3.3 ผลการพัฒนาตนเอง	55
บรรณานุกรม	57
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	58

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ปี 2560 - 2563 ของประเทศไทย	21
ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ปี 2560 - 2563 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 12 จังหวัด	21
ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลปริมาณและมูลค่าการนำเข้าสินค้าหม่อนไหม ปี 2561 - 2563	22
ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าหม่อนไหม ปี 2561 - 2563	23
ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลปริมาณการผลิตเส้นไหมของโลก ปี 2558 - 2562	24
ตารางที่ 6 แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	31

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	20
ภาพที่ 2	การพัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ	26
ภาพที่ 3	แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ไหมหัตถกรรม)	27
ภาพที่ 4	แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ไหมอุตสาหกรรม)	28
ภาพที่ 5	แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (หม่อน)	28

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอโครงการพัฒนางาน

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา : แนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2.1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือการพัฒนา

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นอาชีพที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไหมไทยจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทย โดยเฉพาะเส้นไหมที่มีคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่ผลิตในแหล่งอื่นๆ ของโลก การทอผ้าไหมไทยจากเส้นไหมพื้นเมืองทำให้ได้ผ้าไหมที่มีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนผ้าไหมที่ทอจากเส้นไหมประเทศอื่น จนมีคนกล่าวกันว่าถ้าจะซื้อผ้าไหมต้องซื้อผ้าไหมไทย “Thai silk” ซึ่งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของไทยมีการพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่อง ทั้งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมหัตถกรรม และอุตสาหกรรม เพราะเป็นอาชีพที่ทำให้เกิดรายได้ แต่ปัจจุบันพื้นที่ปลูกหม่อนและจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมลดลง เนื่องจากราคาส่งไหมที่ขายได้ไม่คุ้มกับการประกอบอาชีพ โรงสาวไหมยุบตัวลง หรือย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศ เพราะมีวัตถุดิบเพียงพอต่อโรงงาน และแรงงานราคาถูกกว่า นอกจากนี้เส้นไหมหัตถกรรมก็ราคาตกต่ำ เพราะคุณภาพเส้นไหมที่เกษตรกรผลิตได้ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการและคุณภาพไม่ดี ขาดแหล่งจำหน่ายเส้นไหมที่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถกำหนดราคาได้ อีกทั้งมีการเปิดตลาดการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งได้เปิดตลาดให้มีการนำเข้าเส้นไหม ไหมดิบ เส้นไหมสำเร็จรูป เศษไหม และผ้าไหมที่มีแหล่งกำเนิดจากกลุ่มประเทศอาเซียน และการรวมกันทางเศรษฐกิจของประเทศในเขตอาเซียนหรือเรียกว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community - AEC) เพื่อผลประโยชน์ในอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการนำเข้าของสินค้า ทำให้แนวโน้มที่เส้นไหมราคาจะถูกจะทะลักเข้ามาในประเทศไทย จะทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพของวัตถุดิบในกระบวนการแปรรูปภายในประเทศได้ โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมากที่สุดของประเทศ ปัจจุบันยังพบปัญหาการลักลอบนำเข้าเส้นไหม และปัญหาคุณภาพเส้นไหมอยู่อย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ความท้าทายอีกประเด็นหนึ่ง คือ การทำให้เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงเทรนด์ของโลกในปัจจุบัน อาทิ กระแสการรักสุขภาพ การใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญและเชื่อมั่นในสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ดังนั้น หากเกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนสร้างสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ได้ ก็จะเป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าหม่อนไหม รวมทั้งภาครัฐการมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพสินค้าหม่อนไหมให้ได้มาตรฐาน หรือการขยาย Value Chain ของสินค้าหม่อนไหม

ออกไปจากสินค้าแปรรูปขั้นต้น สู่อการผลิตสินค้าแปรรูปขั้นสูงหรือในระดับอุตสาหกรรม ก็จะเป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขปัญหา และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหม่อนไหมนอกเหนือจากการผลิตในรูปแบบเดิมๆ เหมือนที่ผ่านมา กอปรกับในปัจจุบันสำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการปฏิรูปประเทศด้านเศรษฐกิจ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตร มีกิจกรรมที่มุ่งเน้น "การสร้างเกษตรมูลค่าสูง" ที่กำหนดให้มีการขับเคลื่อนให้เห็นผลที่ชัดเจนภายในปี 2565 มีเป้าหมายรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการถ่ายทอดตัวชี้วัดดังกล่าวให้หน่วยงานในสังกัดขับเคลื่อนประเด็นเกษตรมูลค่าสูงร่วมกัน ดังนั้น การจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาด้านหม่อนไหม และสอดคล้องกับสถานการณ์และแผนการปฏิรูปประเทศในปัจจุบัน

2.1.2 สภาพของปัญหาที่ผ่านมาและแนวโน้มของปัญหาในอนาคตและผลกระทบที่เกิดขึ้น ประเด็นปัญหาด้านหม่อนไหมภาพรวมของประเทศ

ด้านการผลิต

- 1) พันธุ์ไหม การเลี้ยงไหมของกลุ่มเกษตรกรยังคงขาดพันธุ์ไหมที่ให้ผลผลิตดีและมีความเหมาะสมต่อสภาพการเลี้ยงในแต่ละฤดูกาลและในแต่ละภูมิภาค ส่งผลทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงสูง คือ เพอร์เซ็นต์การเลี้ยงรอดต่ำ เกษตรกรจึงนิยมที่จะเลี้ยงไหมเพื่อผลิตรังพร้อมรักษาพันธุ์เพื่อผลิตไข่ไหมไว้ใช้เอง
- 2) พันธุ์หม่อน เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาการปลูกหม่อนโดยใช้พันธุ์แนะนำส่งเสริมจากทางราชการ เพื่อให้ได้ผลผลิตสูง แต่ยังมีเกษตรกรอีกส่วนหนึ่งในหลายๆ พื้นที่ ที่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการแปลงหม่อน ทำให้เกิดการชะลอการเลี้ยงไหมหรือเลิกเลี้ยงไหม
- 3) องค์ความรู้ด้านหม่อนและไหม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในการจัดการด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เช่น การจัดการผลิตใบหม่อนไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมไม่เหมาะสมกับแผนการเลี้ยงไหม ไม่มีการจัดการป้องกันโรคหม่อนและไหม ตลอดจนไม่มีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง
- 4) คุณภาพผลผลิตรังไหมเส้นไหม คุณภาพของผลผลิตยังขาดมาตรฐานเพื่อการยกระดับการผลิตให้แก่กลุ่มเกษตรกร โดยเฉพาะในส่วนของเส้นไหมที่สาวด้วยมือ กลุ่มเกษตรกรควรที่จะได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็น เพื่อเป็นการเรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ในการจัดระบบการผลิตเพื่อมาตรฐานผลิตภัณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องนำไปสู่การแก้ไข

ด้านการแปรรูป

1) รังไหม ปริมาณรังไหมที่ได้ในแต่ละรุ่นจะต้องมีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อภาคการผลิตในแต่ละครั้ง เพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในกิจกรรมและสามารถทำได้ในเชิงธุรกิจ ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่าในแต่ละปีผลผลิตรังไหมไม่เพียงพอต่อการป้อนส่งให้โรงงานสาวไหม ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในส่วนของโรงงานสาวไหมอุตสาหกรรม

2) เส้นไหม โดยเฉพาะในส่วนของเส้นไหมไทยที่สาวด้วยมือ ซึ่งเป็นเส้นไหมที่ตลาดมีความต้องการสูง แต่การผลิตไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของตลาด เนื่องจากมาตรฐานของคุณภาพยังขาดความสม่ำเสมอ จึงทำให้เสียโอกาสในการสร้างโอกาสการแข่งขันในผลิตภัณฑ์ไหมไทยที่มีความต้องการ

3) ผลิตภัณฑ์ไหม ผลิตภัณฑ์ไหมจะมีทั้งส่วนที่เป็นผ้าไหมและผลิตภัณฑ์พร้อมใช้ ในการผลิตระดับกลุ่มเกษตรกรยังคงประสบปัญหาในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านคุณภาพความคงทนของสีความสม่ำเสมอของเนื้อผ้า การออกแบบลวดลายผ้าไหม และรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ รวมทั้งการใช้สีสันทันเป็นไปตามกระแสความนิยมเทรนสีในแต่ละปีหรือฤดูกาล

รวมทั้งปัญหาการลดจำนวนลงของเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และทอผ้า ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากเกษตรกรในวัยแรงงานหันไปประกอบอาชีพอื่น

ด้านการตลาด

จากปริมาณการค้าไหมของโลกแล้ว ปริมาณการค้าไหมของไทย กลับมีสัดส่วนที่ต่ำเพียงร้อยละ 0.64 ของปริมาณการซื้อขายทั่วโลก ซึ่งจากจุดนี้เอง ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า “โอกาส” ของไหมไทยในเวทีโลกยังมีอยู่อีกมาก เนื่องจากมีความต้องการที่ค่อนข้างสูง ในขณะที่ส่วนแบ่งในตลาดโลกของไทยยังไม่สูงนักแต่เมื่อพิจารณาจากศักยภาพ ในการผลิตเชิงปริมาณแล้ว ประเทศไทยอาจไม่มีศักยภาพที่จะแข่งขันในเชิงปริมาณได้ โดยเฉพาะเมื่อ คู่แข่งสำคัญที่เป็นผู้ส่งออกรายสำคัญของโลก คือประเทศจีน และประเทศอินเดีย ดังนั้น โอกาสในตลาดโลก อาจไม่ใช่โอกาสในเชิงของปริมาณ แต่เป็นโอกาสในตลาดมูลค่าสูงของไทย (high value silk market) ซึ่งเป็นโอกาสในรูปของมูลค่าของการซื้อผ้าไหมหรือผลิตภัณฑ์จากผ้าไหม

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมด้านหม่อนไหมในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมด้านหม่อนไหมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยการวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

จุดแข็ง (S: Strength)

- 1) ประเทศไทย โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมาช้านาน เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติ
- 2) ต้นทุนด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตต่ำเนื่องจากใช้เอกลักษณ์ของความเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยไม่ต้องใช้ต้นทุนการบำรุงรักษาเครื่องจักร มีแรงงานฝีมือทั้งในการทอผ้าตัดเย็บ และออกแบบ เพื่อเพิ่มมูลค่า
- 3) สินค้าหม่อนไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ในหลายสินค้า ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่า ได้แก่ ผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผ้าไหมมัดหมี่ชนบท จังหวัดขอนแก่นและที่อยู่ระหว่างการจัดทำข้อมูลขึ้นทะเบียนอีก 2 ชนิด ได้แก่ ผ้าไหมหมี่ซิดบ้านโนนกกอก จังหวัดอุดรธานี และผ้าไหมสาเกต จังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้ง เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน 20 จังหวัด
- 4) ห่วงโซ่อุปทานของสินค้าหม่อนไหม สามารถขยายออกไปได้ในหลากหลายสินค้า ทั้งผลผลิตขั้นต้น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ขั้นปฐมภูมิ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ขั้นสูง รวมถึงผลพลอยได้ (By Product) จากกระบวนการผลิต
- 5) กระบวนการผลิตด้านหม่อนไหม มีความปลอดภัยสูง เช่น การย้อมด้วยสีธรรมชาติซึ่งสามารถหาวัตถุดิบธรรมชาติที่มีในพื้นที่ เช่น ผ้าไหมย้อมคราม เป็นต้น ทำให้สามารถยกระดับเป็นการทำการเกษตรตามมาตรฐาน GAP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้ รวมทั้ง ทำให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาสูงขึ้นด้วย
- 6) กรมหม่อนไหมมีหน่วยงานรับผิดชอบดูแลด้านหม่อนไหมแบบครบวงจร ทั้งด้านการอนุรักษ์ การวิจัยและพัฒนา การส่งเสริม และการตลาด รวมทั้งมีหน่วยงานในระดับพื้นที่ด้วย ทำให้สามารถดำเนินการทั้งในรูปแบบ Top Down และ Bottom Up

จุดอ่อน (W: Weakness)

- 1) ขาดความเชื่อมโยงของห่วงโซ่อุปทาน และการรวมกลุ่ม/เครือข่ายในลักษณะของคลัสเตอร์ อันเป็นปัญหาสำคัญของการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ ในภาคการเกษตรของไทย อันส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตนับตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบในภาคเกษตร การแปรรูปขั้นต้น และการแปรรูปในระดับอุตสาหกรรม และการวางแผนการตลาดที่ยังขาดความสอดคล้องในการดำเนินงาน
- 2) ขาดการกำหนดมาตรฐานสินค้าร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภคในระดับต่างๆ ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่วนหนึ่งเกิดจากลักษณะของการดำเนินธุรกิจโดยรวมของประเทศที่มีผู้ประกอบการรายย่อยเป็นจำนวนมาก และขาดการรวมกลุ่มเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนา

ร่วมกันทั้งภายในกลุ่มของผู้ประกอบการประเภทเดียวกันและ กลุ่มที่มีความเกี่ยวเนื่องกันในระบบห่วงโซ่อุปทาน

3) การทอผ้าส่วนใหญ่เป็นอาชีพเสริมโดยมีอาชีพทำนาเป็นหลัก เมื่อถึงฤดูการทำนาทำให้ผลิตสินค้าไม่ทันกับความต้องการ ทำให้เสียโอกาสทางธุรกิจ

4) ผู้ประกอบการรายย่อยยังขาดความรู้ความสามารถในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าไหมเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจทั้งด้านการผลิตและการตลาดที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการทำตลาดเชิงรุก

5) ผู้ทอผ้าทำตามความเคยชินขาดข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค อาจทำให้มีสินค้าค้างสต็อก ส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องทางการเงิน

6) ขั้วเคลื่อนการแปรรูปสินค้าหม่อนไหมขั้นสูงยังไม่เกิดเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

โอกาส (O : Opportunities)

1) มีการจัดทำแผนพัฒนาภาค พ.ศ. 2560 – 2565 และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ที่ให้ความสำคัญกับแผนงาน/โครงการ ในการขับเคลื่อนงานด้านหม่อนไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าทอในพื้นที่

2) นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยมีการให้ความสำคัญกับการนำเอาผลผลิตทางการเกษตรเข้าสู่กระบวนการแปรรูปในระดับอุตสาหกรรม เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมีการส่งออกผลผลิตทางการเกษตรส่วนใหญ่ในรูปของวัตถุดิบหรือผลผลิตที่มีการแปรรูปขั้นต้นที่มีมูลค่าต่ำ

3) นโยบาย BCG Model ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

4) การเปิดเสรีการค้าระหว่างประเทศเป็นโอกาสในการขยายตลาดสินค้าเกษตรของไทยในตลาดโลก ทั้งนี้ การทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศในการเปิดเสรีการค้าในสินค้าเกษตร (FTA) รวมถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน (AEC) การลดข้อจำกัดทางการค้าตามข้อตกลงต่างๆ จะมีผลต่อการขยายตลาดสินค้าเกษตรของโลกให้มีการเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทย สามารถส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ไปยังประเทศต่างๆ ที่มีการทำข้อตกลงได้เป็นจำนวนมากขึ้น

ภัยคุกคาม (T: Threat)

- 1) ปริมาณเส้นไหมไม่เพียงพอกับความต้องการ ต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบทำให้มีต้นทุนวัตถุดิบสูงขึ้น
- 2) มีการแข่งขันจากผ้าทอผ้าไหมจากแหล่งอื่น เช่น ผ้าไหม จากจีน หรือ อิตาลี กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ผ้าพื้นเมืองที่ทำจากวัสดุอื่น เช่น ผ้าฝ้าย ทอพื้นเมือง เป็นต้น
- 3) การลักลอบนำเข้าเส้นไหมตามแนวชายแดน พบปัญหาในเรื่องคุณภาพมาตรฐานของเส้นไหมที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ รวมทั้งกระทบต่อราคาเส้นไหมภายในประเทศ
- 4) การเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทย ทำให้เกษตรกรด้านหม่อนไหมส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งยังขาดการผลักดันในการสืบทอดอาชีพด้านหม่อนไหม ทำให้มีแนวโน้มของเกษตรกรหม่อนไหมลดลงอย่างต่อเนื่อง
- 5) เกิดสภาวะวิกฤติต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ภัยพิบัติ และโรคระบาด เป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์และผลกระทบต่างๆ ข้างต้น จะพบว่า การสร้างมูลค่าให้กับสินค้าหม่อนไหม กระบวนการผลิต มีประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ คือ การเพิ่มผลผลิตของหม่อน เพื่อให้มีปริมาณเพียงพอต่อการเลี้ยงไหม และการผลิตให้ได้คุณภาพและได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าทั้งในประเทศและในระดับสากล ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้ได้ทางเลือกสินค้าใหม่ๆ เสริมในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม เช่น ชาใบหม่อน ดักแด่ทอด การผลิตหม่อนเพื่อเป็นวัตถุดิบหรืออาหารเสริมสำหรับเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

2.1.3 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

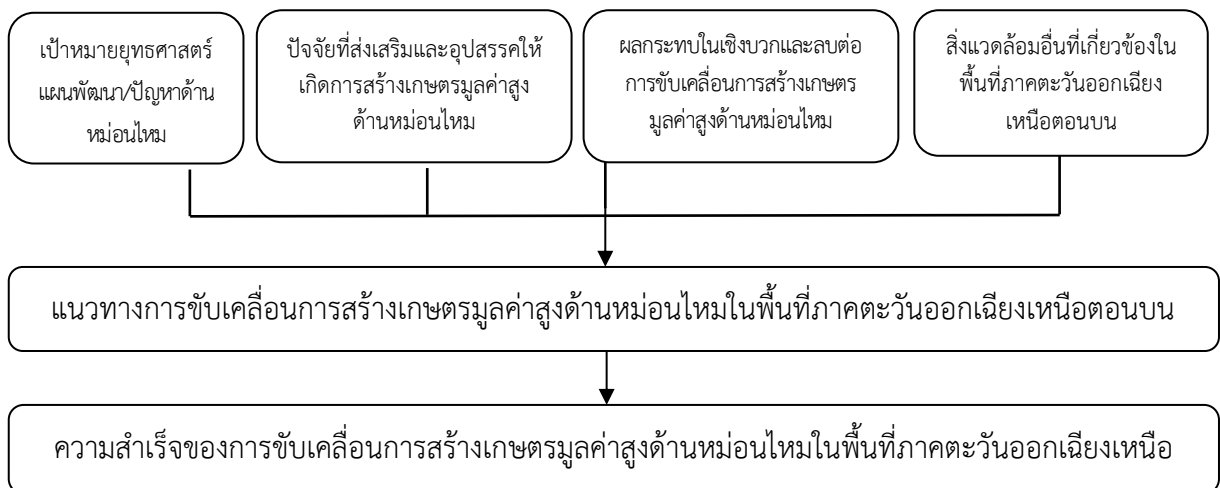
เนื่องจากการสร้างความสามารถในการแข่งขันในภาคการเกษตรเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น การพัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ด้วยการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า หรือส่งเสริมให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าที่มีมูลค่าสูง จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรมีความเข้มแข็งมีศักยภาพในการเข้าสู่ตลาดยุคใหม่ มีรายได้ที่สูงขึ้น สินค้าหม่อนไหมก็เป็นหนึ่งในสินค้าที่มีศักยภาพและมีความหลากหลายในการสร้างสรรค์สินค้าใหม่ๆ รวมทั้งการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าจากสินค้าเดิม พัฒนาให้เกิดการแปรรูปสินค้าได้อย่างหลากหลาย เป็นสินค้าที่สามารถจุดเด่นในเรื่องการเป็นสินค้าปลอดภัยต่อผู้บริโภค ด้วยการพัฒนาให้สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับประเทศและระดับสากลได้ การจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงจึงเป็น

สิ่งจำเป็นต่อการพัฒนากิจการด้านหม่อนไหมของประเทศไทย ยกกระดับให้สินค้าหม่อนไหมเป็นสินค้าเศรษฐกิจ และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยได้

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการและแนวคิด

จากปัญหา ความท้าทาย และความจำเป็นในการดำเนินการเพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนากิจการด้านหม่อนไหมของประเทศไทย และเพื่อให้สินค้าหม่อนไหมสามารถแข่งขันในตลาดยุคใหม่ได้ รวมทั้ง ลดปัญหาด้านคุณภาพของสินค้า การจัดทำแนวทางในการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งดำเนินการ การศึกษาครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์ของประเทศ และหน่วยงานสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ประกอบด้วย (1) เป้าหมายยุทธศาสตร์แผนพัฒนา / ปัญหาด้านหม่อนไหม (2) ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม (3) ผลกระทบในเชิงบวกและลบต่อการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหม (4) สิ่งแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลสถานการณ์การผลิตหม่อนไหมภาพรวม

จากข้อมูลของกรมหม่อนไหม ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกหม่อน 76,191 ไร่ มีเกษตรกรหม่อนไหมที่ขึ้นทะเบียนตามระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร กรมหม่อนไหม ปี 2563 จำนวน 49,652 ราย และพบว่า พื้นที่การผลิตไหมหัตถกรรมต่อรายนั้นเป็นการผลิตจำนวนมากเมื่อเทียบกับ

การผลิตใหม่อุตสาหกรรม ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจาก เกษตรกรเหล่านั้นไม่ได้ประกอบอาชีพปลูกหม่อน เลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลัก ในด้านแนวโน้มของจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนั้นมีแนวโน้มที่ จะลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการอพยพของแรงงานออกจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ ภาคอุตสาหกรรม ทั้งนี้ สืบเนื่องจากค่าแรงขั้นต่ำที่มีค่าเพิ่มขึ้นและความไม่แน่นอนของภูมิอากาศ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ปี 2560 - 2563 ของประเทศไทย

ข้อมูล	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
เกษตรกรหม่อนไหม (ราย)	85,097	87,463	86,118	49,652
พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)	45,245	44,282	42,581	76,191
รายได้เกษตรกรต่อปี (บาท)				
- ผลรวมรายได้ภาคการเกษตร	-	-	-	4,376,197,743
- ค่าเฉลี่ยรายได้ภาคการเกษตร	-	-	-	82,625
- ผลรวมรายได้ด้านหม่อนไหม	-	-	-	1,367,831,378
- ค่าเฉลี่ยรายได้ด้านหม่อนไหม	-	-	-	42,595

ข้อมูลสถานการณ์การผลิตหม่อนไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย สกลนคร นครพนม อุดรธานี หนองบัวลำภู หนองคาย บึงกาฬ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และจังหวัดมุกดาหาร จากข้อมูลของกรมหม่อนไหม พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน มีเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จำนวน 19,299 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.87 ของเกษตรกรผู้ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของประเทศไทย มีพื้นที่ปลูกหม่อน จำนวน 17,087 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.43 ของพื้นที่ ปลูกหม่อนของประเทศไทย เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 21,973 บาทต่อปี ซึ่งพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม น้อยกว่ารายได้เฉลี่ยของภาพรวมทั้งประเทศ ร้อยละ 48.41

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อน เลี้ยงไหมและทอผ้าไหม ปี 2560 - 2563 ในพื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 12 จังหวัด

ข้อมูล	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
เกษตรกรหม่อนไหม (ราย)	27,188	27,568	26,308	19,299
พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)	16,115	15,367	14,339	17,087
รายได้เกษตรกรต่อปี (บาท)				
- ผลรวมรายได้ภาคการเกษตร	1,636,127,039	1,640,431,239	1,599,165,239	1,542,710,601
- ค่าเฉลี่ยรายได้ภาคการเกษตร	60,178	59,505	60,786	79,937

ข้อมูล	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
- ผลรวมรายได้ด้านหม่อนไหม	-	-	-	424, 063,693
- ค่าเฉลี่ยรายได้ด้านหม่อนไหม	-	-	-	21,973

จากข้อมูลเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมทั้งภาพรวมของประเทศ และในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ จำนวนเกษตรกรลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2563 แต่ในเชิงพื้นที่กลับพบว่า พื้นที่ปลูกหม่อนเพิ่มขึ้นมากในปี 2563 วิเคราะห์ได้ว่า ปัจจุบันเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนแต่ละรายมีประสิทธิภาพในการปลูกหม่อนเพิ่มขึ้น รวมทั้ง มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกจากการปลูกพืชอื่นมาปลูกหม่อนมากขึ้นในเกษตรกรรายเดิม

ข้อมูลสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและการตลาดหม่อนไหม

สถานการณ์การนำเข้าเส้นไหม ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ไหม ในปี 2562 (ปีปกติ) มีมูลค่านำเข้ารวมทั้งสิ้น 335,158,945 บาท เมื่อเทียบกับปี 2561 มีมูลค่าการนำเข้าลดลง 91,028,021 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.36 โดยมีสินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น 2 ชนิดสินค้า ได้แก่ ด้ายไหมที่ปั่นจากเศษไหม และด้ายไหมและด้ายที่ปั่นจากเศษไหม (ขายปลีก) รวมทั้งดักแด้ไหม สำหรับสินค้าผ้าไหมมีมูลค่าการนำเข้าลดลงที่ร้อยละ 15.95 แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี 2563 ส่งผลให้ประเทศไทยมีการนำเข้าลดลง ร้อยละ 65.30 โดยในปี 2563 มีมูลค่าการนำเข้ารวมทั้งสิ้น 116,365,959 บาท โดยสินค้าผ้าไหม มีปริมาณการนำเข้าลดลงร้อยละ 65.39

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลปริมาณและมูลค่าการนำเข้าสินค้าหม่อนไหม ปี 2561 - 2563

หน่วย : ปริมาณ (กก.) มูลค่า (บาท)

รายการนำเข้า	ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
รังไหมที่เหมาะสมกับการสาวไหม	-	-	-	-	-	-
ไหมดิบ (ยังไม่เข้าเกลียว)	367	4,338,784	-	-	-	-
เศษไหม	352,489	149,897,986	313,796	112,425,891	141,677	38,232,291
ด้ายไหม	118,060	159,482,535	109,571	108,376,028	35,001	27,534,868
ด้ายที่ปั่นจากเศษไหม	5,386	9,506,700	11,168	16,498,109	8,656	8,818,046
ด้ายไหมและด้ายที่ปั่นจากเศษไหม (ขายปลีก) รวมทั้งดักแด้ไหม	1,887	1,428,911	37,462	12,527,054	38,978	12,250,773
ผ้าไหม	26,717	101,532,050	28,980	85,331,863	7,272	29,529,981
รวม	504,906	426,186,966	500,977	335,158,945	231,584	116,365,959

สถานการณ์การส่งออกเส้นไหม ผ้าไหม และผลิตภัณฑ์ไหม ในปี 2562 (ปีปกติ) มีมูลค่าส่งออกรวมทั้งสิ้น 300,009,829 บาท เมื่อเทียบกับปี 2561 มีมูลค่าการส่งออกลดลง 118,787,244 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.36 โดยมีสินค้าที่มีการส่งออกเพิ่มขึ้น คือ ผ้าไหม เศษไหม และรังไหม โดยผ้าไหมมีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น 4,647,880 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.47 แต่เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี 2563 ส่งผลให้ประเทศไทยมีการส่งออกลดลง ร้อยละ 55.30 โดยในปี 2563 มีมูลค่าการส่งออกรวมทั้งสิ้น 133,976,521 บาท สินค้าสำคัญ ได้แก่ ผ้าไหม มีปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 58.10

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลปริมาณและมูลค่าการส่งออกสินค้าหม่อนไหม ปี 2561 - 2563

หน่วย : ปริมาณ (กก.) มูลค่า (บาท)

รายการส่งออก	ปี 2561		ปี 2562		ปี 2563	
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า
รังไหมที่เหมาะสมกับการสาวไหม	1,023	92,367	2,550	678,849	166	252,699
ไหมดิบ (ยังไม่เข้าเกลียว)	75,177	144,680,015	1,888	936,976	-	-
เศษไหม	68,987	8,852,983	182,688	40,936,401	92,828	17,138,435
ด้ายไหม	9,551	8,818,417	11,407	10,952,221	8,846	8,263,980
ด้ายที่ปั่นจากเศษไหม	99,861	125,308,156	87,052	110,401,838	40,196	51,936,362
ด้ายไหมและด้ายที่ปั่นจากเศษไหม (ขายปลีก) รวมทั้งดักแด้ไหม	8,606	1,928,170	9,329	2,365,699	1,988	333,116
ผ้าไหม (กก.)	149,833	129,116,965	205,656	133,764,845	22,837	56,051,929
รวม	413,038	418,797,073	500,570	300,009,829	166,861	133,976,521

ในปี 2562 ดุลการค้าสินค้าหม่อนไหมเมื่อจำแนกเป็นสินค้าต้นน้ำ (รังไหมและเส้นไหม) สินค้ากลางน้ำ (ผ้าไหม) และสินค้าปลายน้ำ (ผลิตภัณฑ์ไหม) มีดุลการค้ารวมขาดดุล (-) 35,149,116 บาท ขาดดุลมากกว่าปี 2561 อยู่ (-) 27,759,223 บาท สำหรับในปี 2563 ภายใต้อาณัติสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า ดุลการค้าสินค้าหม่อนไหมเมื่อจำแนกเป็นสินค้าต้นน้ำ (รังไหมและเส้นไหม) สินค้ากลางน้ำ (ผ้าไหม) และสินค้าปลายน้ำ (ผลิตภัณฑ์ไหม) มีดุลการค้ารวมเกินดุล 17,610,562 บาท

ข้อมูลสถานการณ์หม่อนไหมในต่างประเทศ

ในระดับโลก ประเทศสำคัญที่ทำการผลิตไหม ได้แก่ จีน อินเดีย อุซเบกิสถาน เวียดนาม และไทย นอกจากนั้น ยังมีประเทศอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ได้แก่ บราซิล เกาหลีเหนือ อิหร่าน บังกลาเทศ ญี่ปุ่น บัลแกเรีย มาดากัสการ์ ตุรกี ยูกันดา อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ตูนิเซีย อียิปต์ เกาหลีใต้ โคลอมเบีย โรมานีเย ซีเรีย และอื่น ๆ การผลิตหม่อนไหมนั้นมีกระจายอยู่กว่า 60 ประเทศในโลก ประเทศที่ทำการผลิตหม่อนไหมโดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทวีปเอเชีย ซึ่งคิดเป็น 90 เปอร์เซ็นต์ของการผลิตหม่อนและเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ของการผลิตไหม กระบวนการผลิตหม่อนไหมใช้แรงงานจำนวนมาก (labor Intensive) โดยประเทศจีนมีแรงงานที่ทำการผลิตไหมประมาณ 60 ล้านคน ประเทศอินเดียมีแรงงานที่ทำการผลิตไหมจำนวน 7.9 ล้านคน และประเทศไทยมีแรงงานไหมประมาณ 20,000 คน ทำให้ประเทศจีนและอินเดียจัดได้ว่าเป็นประเทศผู้ผลิตไหมที่ใหญ่ที่สุดและอันดับสองของโลก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ประเทศจีนมีแนวโน้มจะคงการผลิตไหมและจะลดการส่งออกไหม ทำให้แนวโน้มของการส่งออกไหมของจีนลดลง โดยปริมาณการผลิตเส้นไหมของโลกในปี 2562 มีปริมาณ 109,111.10 ตัน โดยประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเทศที่ผลิตเส้นไหมมากที่สุดของโลก เป็นปริมาณ 68,600 ตัน คิดเป็นร้อยละ 62.87 โดยประเทศอินเดีย ผลิตเส้นไหมเป็นอันดับที่ 2 ของโลก ปริมาณ 35,820 ตัน คิดเป็นร้อยละ 32.82 สำหรับประเทศไทยผลิตเส้นไหมเป็นอันดับที่ 5 ของโลก รองจากประเทศเวียดนามที่ขยับอันดับแทนที่ประเทศไทยในอันดับที่ 4 อย่างไรก็ตามประเทศไทยมีปริมาณการผลิตเท่ากับ 700 ตัน คิดเป็นร้อยละ 0.64 โดยมีแนวโน้มสูงขึ้นจากปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลปริมาณการผลิตเส้นไหมของโลก ปี 2558 - 2562

หน่วย : เมตริกตัน

ลำดับ	ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562
1	จีน	170,000	158,400	142,000	120,000	68,600
2	อินเดีย	28,523	30,348	31,906	35,261	35,820
3	อุซเบกิสถาน	1,200	1,256	1,200	1,800	2,037
4	เวียดนาม	450	523	520	680	795
5	ไทย	698	712	680	680	700
6	บราซิล	600	650	600	650	469
7	เกาหลีเหนือ	350	365	365	350	370
8	อิหร่าน	120	125	120	110	227
9	บังกลาเทศ	44	44	41	41	41
10	ญี่ปุ่น	30	32	20	20	16
11	บัลแกเรีย	8.0	9.0	10	10	10

ลำดับ	ประเทศ	2558	2559	2560	2561	2562
12	มาดากัสการ์	5	6	7	7	7.5
13	ตุรกี	30	32	30	30	5
14	ยูกันดา	-	-	-	-	3.1
15	อินโดนีเซีย	8	4	2.5	2.5	2.5
16	ฟิลิปปินส์	1.2	1.8	1.5	2	2
17	ตูนิเซีย	3	2	2	2	2
18	อียิปต์	0.8	1.2	1.1	1.3	1.5
19	เกาหลีใต้	1	1	1	1	1
20	โคลอมเบีย	0.5	-	-	-	0.5
21	โรมาเนีย	-	-	-	-	0.5
22	ซีเรีย	0.3	0.3	0.3	0.3	0.5
รวม		202,072.8	192,512.3	177,507.4	159,648.0	109,111.1

ที่มา : The International Sericultural Commission , 2019

สถานการณ์การผลิตผ้าไหมไทยภายหลังประกาศเขตการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่า ไหมไทยยังไม่สามารถเข้าไปในตลาดอาเซียนได้เท่าที่ควร เพราะนอกจากอาเซียนเปิดเขตการค้าเสรีด้วยตัวเองแล้ว อาเซียนยังมีความตกลงการค้าเสรีกับประเทศจีนและอินเดีย รวมทั้ง ไหมไทยมีราคาแพงเนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่สูง ราคาสินค้าไหมไทยจึงมีราคาสูงในตลาดอาเซียน ในความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน อาเซียน-อินเดีย ประเทศอาเซียนทุกประเทศ อนุญาตให้นำเข้าสินค้าไหมจากจีนและอินเดียได้โดยไม่มีภาษีเช่นเดียวกับสินค้าไหมจากไทย ตลาดจึงเปิดให้จีนและอินเดียเข้ามาทำการแข่งขันทำให้ยากต่อการเจาะตลาดอาเซียนของไหมไทย สำหรับตลาดในไทยถึงแม้สินค้าไหมจากอินเดียยังถูกไทยกำหนดให้มีภาษีอยู่ ผ้าไหมจีนและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าไหมจากจีนสามารถนำเข้าไทยได้โดยไม่มีภาษีร้านค้านักท่องเที่ยวมักนำผ้าไหมจากจีน มาแอบอ้างขายเป็นผ้าไหมไทยเพราะจะได้กำไรมากกว่า ทำให้การนำเข้าต้องหันมาใช้วิธีลักลอบผ่านชายแดน เพื่อหลีกเลี่ยงภาษีมูลค่าเพิ่มตัวเลขนำเข้าที่ปรากฏในฐานข้อมูลจากกรมศุลกากรจึงไม่สะท้อนภาพที่เป็นจริงเท่าที่ควร โดยเฉพาะในปัจจุบัน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีนโยบายเข้าสู่ประเทศอุตสาหกรรมโดยลดบทบาทภาคการเกษตรลง รวมทั้งสินค้าด้านหม่อนไหม ซึ่งสามารถใช้เป็นดัชนีบ่งชี้ปริมาณการผลิตเส้นไหมที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดโลก ดังนั้น หากประเทศไทยมีการส่งเสริมและพัฒนาด้านหม่อนไหมอย่างเต็มที่ ลดต้นทุนการผลิต การสร้างคุณลักษณะพิเศษที่ทำให้เกิดความแตกต่าง และการคงอัตลักษณ์ในการเป็นไหมไทยโดยแท้ที่เป็นเส้นไหมไทยที่สาวด้วยมือ จะทำให้ไหมไทยสามารถเจาะตลาดอาเซียนได้

สาระสำคัญของแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ประเด็นเกษตรมูลค่าสูง โดยภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) ได้กล่าวถึง การพัฒนาภาคเกษตรไปสู่เป้าหมายเกษตรมูลค่าสูง (High Value Added) จึงจำเป็นต้องมี การพัฒนาตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ทั้งกระบวนการตั้งแต่ ต้นทาง กลางทางและปลายทาง โดยใช้การตลาดนำการผลิต



ภาพที่ 2 การพัฒนาภาคการเกษตรตลอดห่วงโซ่คุณค่าภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศ

โดยมีประเด็นสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนในการปฏิรูปด้านการสร้างเกษตรมูลค่าสูง ดังนี้

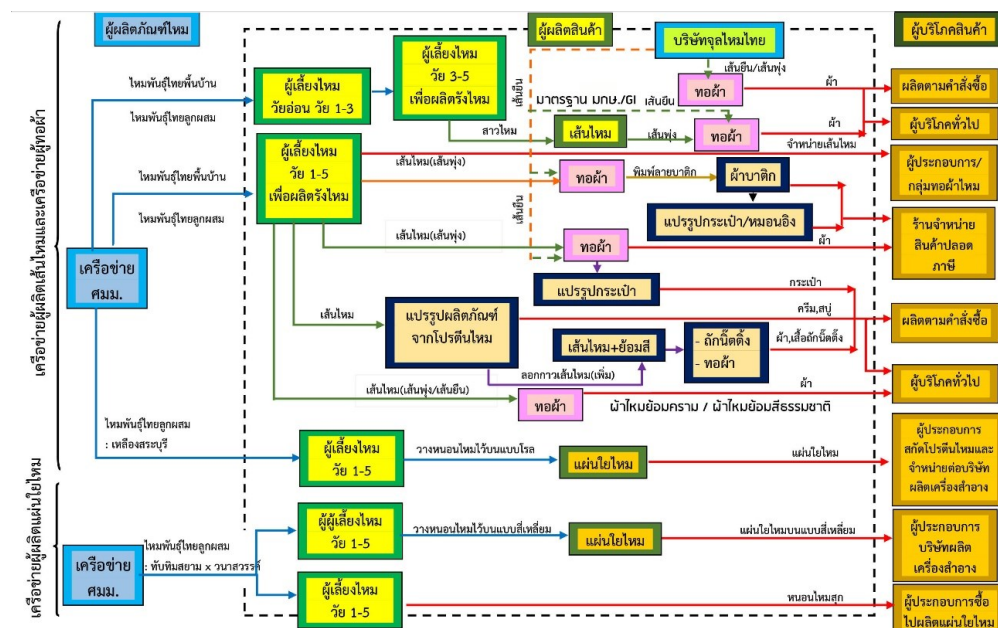
1) ปรับเปลี่ยนพื้นที่จากการทำเกษตรมูลค่าต่ำและไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ไปสู่การปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์และประมงที่มีมูลค่าสูง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและเหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งขยายผลพื้นที่การทำเกษตรมูลค่าสูงที่ประสบความสำเร็จให้มีการขยายเติบโตออกไปมากขึ้น

2) สนับสนุนการทำเกษตรแบบรวมผลิตและรวมจำหน่าย (เกษตรแปลงใหญ่ หรือสหกรณ์) ตามความเหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกร กล่าวคือ พัฒนาเกษตรกรรายเล็กให้สามารถพึ่งตนเองได้ พัฒนาเกษตรกรรายกลางให้เข้มแข็ง ก้าวไปเป็นผู้ประกอบการเกษตร และพัฒนาเกษตรกรรายใหญ่ ให้มีประสิทธิภาพ สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา ดังนี้ (1) การตลาดนำการผลิต โดยการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพสูงจะเป็นไปตามความต้องการของตลาดหรือนำด้วยการตลาด รวมถึงการสร้างอุปสงค์ใหม่ๆ (2) การทำเกษตรสมัยใหม่ ทั้งเกษตรอัจฉริยะ และเกษตรแม่นยำ การทำเกษตรยึดหลัก 3 ข้อ คือ คุณภาพสูง ประสิทธิภาพสูง และต้นทุนต่ำ (3) การทำเกษตรที่มีมาตรฐานความปลอดภัย (Sanitary and Phytosanitary Measures : SPS) (4) การพัฒนาความรู้ (ล้ำสมัย) อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (5) การปลูกพืช ปศุสัตว์ และประมงเสริมรายได้

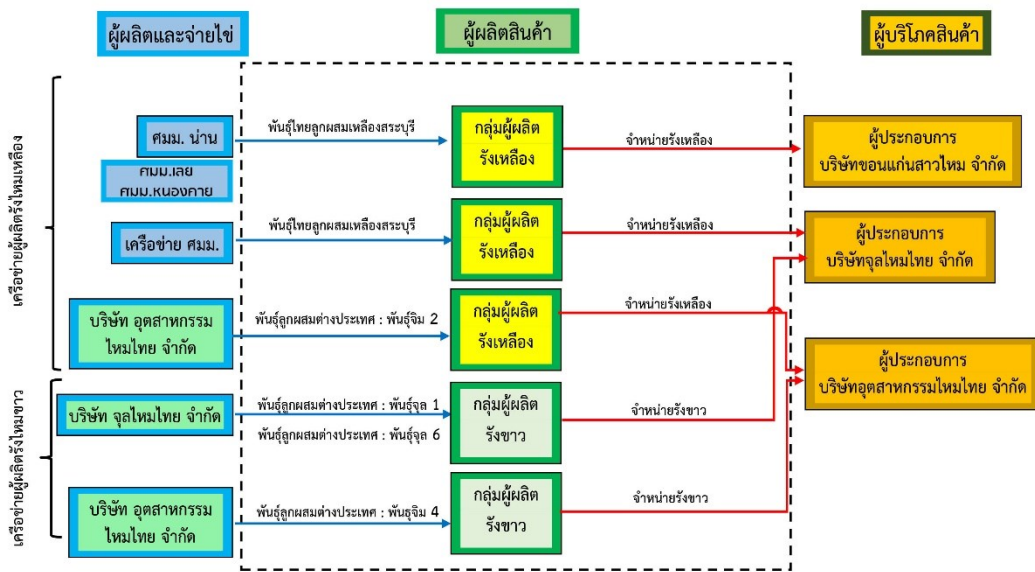
3) ขยายพื้นที่ชลประทานให้เกษตรกรมีน้ำใช้สำหรับการผลิตสินค้าเกษตร อย่างเหมาะสม เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม รวมทั้งพัฒนาเกษตรกร ให้ใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

- 4) พัฒนาคลัสเตอร์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และส่งเสริมให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ การเกษตร โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้เกษตรกร มีพันธุ์พืชและ พันธุ์สัตว์คุณภาพดี มีความหลากหลาย และเพียงพอกับความต้องการใช้ในการทำการเกษตรมูลค่าสูง
- 5) พัฒนาสหกรณ์การเกษตรให้มีความเข้มแข็งและส่งเสริมให้เกิดผู้ให้บริการด้านการจัดการเกษตรสมัยใหม่ (Service Provider) อย่างครบวงจร เพื่อให้มีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกร ในการทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) สร้างผู้ประกอบการเกษตร (Smart Farmer) โดยพัฒนาเกษตรกรและเกษตรกรรุ่นใหม่ ให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรที่มีองค์ความรู้ มีการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ ทำการผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัย รวมถึงดำเนินธุรกิจอย่างทันสมัย สามารถเชื่อมโยงการผลิตกับตลาด และสร้างตราสินค้าที่เชื่อถือได้ให้กับสินค้าเกษตร
- 7) ส่งเสริมเกษตรกรให้สามารถเข้าถึงข้อมูล Big Data ด้านการเกษตร และใช้ประโยชน์ จาก ดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อให้เกษตรกรมีองค์ความรู้ (Knowledge) และข้อมูล (Data) สำหรับ ประกอบการตัดสินใจทำการเกษตร และเชื่อมโยงตลาดให้กับผู้ผลิตทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการนำ Digital Content มาใช้ในการสื่อสาร สร้างการรับรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติในการพัฒนาสู่เกษตรสมัยใหม่
- 8) เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมอาหาร และเศรษฐกิจชีวภาพตามแนวทาง BCG โดยใช้วัตถุดิบต้นทางจากทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อสนับสนุน Value chain ภายในประเทศ รวมถึงนำนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารมูลค่าสูง ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดโลก อาทิ เกษตร พลังงานเพื่อสร้างทางเลือก อาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนประกอบของอาหาร (Food Ingredients) อาหารที่มี ประโยชน์เฉพาะ (Functional Food) อาหารเสริมและอาหารที่มีผลในเชิงการรักษา เป็นต้น

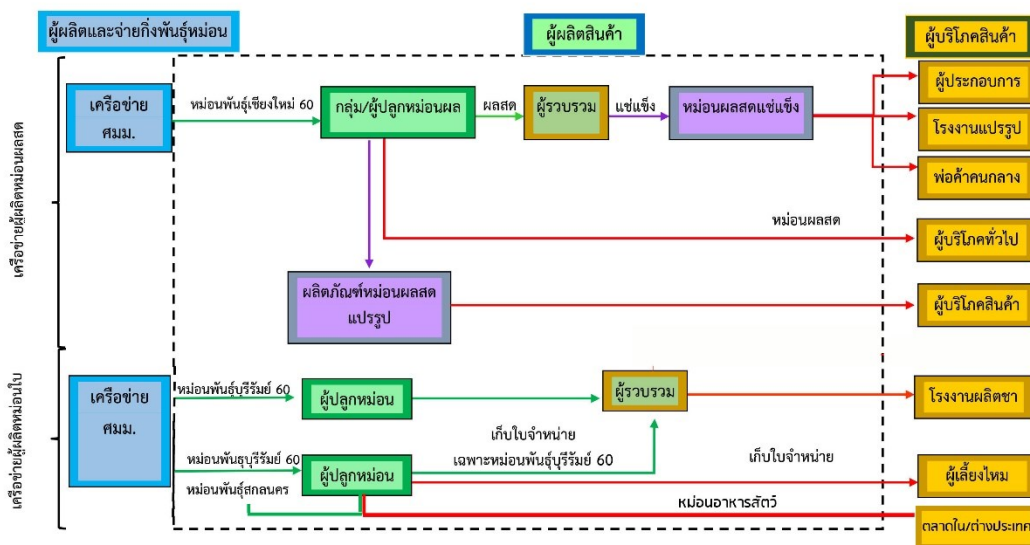
การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) สินค้าหม่อนไหม



ภาพที่ 3 แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ไหมหัตถกรรม)



ภาพที่ 4 แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (ไหมอุตสาหกรรม)



ภาพที่ 5 แผนผังกลุ่มและเครือข่ายผู้ผลิตหม่อนไหมทั้งระบบตลอดห่วงโซ่อุปทาน (หม่อน)

จากห่วงโซ่อุปทานสินค้าหม่อนไหมข้างต้น พบว่า กระบวนการตลอดห่วงโซ่สินค้าหม่อนไหมมีผลผลิต และผลพลอยได้ที่ได้จากกระบวนการผลิตที่สามารถขยายประเภทสินค้าออกไปได้หลากหลายชนิดสินค้า ตั้งแต่ผลผลิตขั้นต้น (รังไหม/หม่อนผลสด/แผ่นใยไหม) สินค้าแปรรูปขั้นต้น (เส้นไหม/ผ้าไหม/ซาไบหม่อน/ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อนผลสด) สินค้าแปรรูปขั้นสูง (โปรตีนจากดักแด้และหนอนไหม/สารสกัดจากน้ำกาวไหม เพื่อใช้ทำเวชสำอาง/ใบหม่อนผงเพื่อเป็นวัตถุดิบสำหรับอาหารสัตว์) ซึ่งหน่วยงานจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนต่อยอดให้สินค้าหม่อนไหมมีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยการผลักดันให้เกิดการแปรรูปขั้นสูงอย่างจริงจังมากขึ้น

2.2.3 แนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์

จากผลการวิเคราะห์ทั้งสภาพปัญหา สถานการณ์ทั้งอดีตและปัจจุบันสภาพแวดล้อม และห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ของงานด้านหม่อนไหมในภาพรวมและในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน โดยนำ TOWS Matrix มาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก เชิงรับ เชิงป้องกัน และเชิงแก้ไข ดังนี้

	จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
โอกาส (Opportunities)	กลยุทธ์เชิงรุก (SO) - มุ่งพัฒนาการเป็นศูนย์กลางของหัตถกรรมและหัตถอุตสาหกรรมผ้าไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน - สร้างแบรนด์สินค้าในระดับภาค (Regional Brand) - ขยาย Value Chain ของสินค้าหม่อนไหมจากการแปรรูปขั้นต้นไปสู่การแปรรูปขั้นสูงเพื่อเพิ่มมูลค่า - วิจัยและพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปขั้นสูง/ขั้นอุตสาหกรรม โดยใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นฐานในการพัฒนา	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) - เร่งส่งเสริมการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์เข้าสู่มาตรฐาน - สนับสนุนให้มีช่องทางตลาดในต่างประเทศ สนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมการจัดแสดงสินค้าในประเทศต่างๆ ร่วมกันและจัดศูนย์แสดงสินค้าระดับภูมิภาค - การสร้างมูลค่าเพิ่มในหัตถอุตสาหกรรมผ้าไหมจากความคิดสร้างสรรค์ และการสนับสนุน ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-friendly) และการทอผ้าไหมหัตถกรรมในทุกกระบวนการ
ภัยคุกคาม (Threat)	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) - พัฒนาเทคโนโลยีพัฒนาเส้นไหมที่มีคุณสมบัติที่ดี และมีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการ - บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและกำหนดมาตรการการลักลอบการนำเข้าเส้นไหม	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) - ส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการผลิตผ้าไหมสู่รุ่นลูกหลาน - พัฒนาเกษตรกรรุ่นลูกหลานให้เป็น Smart Farmer และต่อยอดให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Agri-Entrepreneurs)

โดยเมื่อนำกลยุทธ์และแนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาต่างๆ ข้างต้น มาวิเคราะห์ในบริบทของ Value Chain ของสินค้าหม่อนไหม สรุปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้ดังนี้

ต้นน้ำ (กระบวนการผลิต)	กลางน้ำ (การเพิ่มมูลค่า)	ปลายน้ำ (การตลาดและความยั่งยืน)
ปรับโฉมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์เส้นไหมและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง	เร่งส่งเสริมการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานสูง และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับตลาดเป้าหมาย	- ขยายช่องทางตลาดและการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายให้กับสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและสินค้า GI ในพื้นที่ร่วมกับศูนย์

ต้นน้ำ (กระบวนการผลิต)	กลางน้ำ (การเพิ่มมูลค่า)	ปลายน้ำ (การตลาดและความยั่งยืน)
	ตอบโจทย์สินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Friendly)	แสดงสินค้าและจำหน่ายของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมตลาดยุคใหม่ผ่านแพลตฟอร์มจำหน่ายสินค้าออนไลน์ - สืบสานภูมิปัญญาการผลิตหม่อนไหมสู่รุ่นลูกหลาน โดยพัฒนาให้เป็น Smart Farmer และต่อยอดไปสู่ผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ (Young Agri-Entrepreneurs) ที่สามารถผลิตและพัฒนาสินค้าหม่อนไหมเชิงพาณิชย์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าว เพื่อเป็นการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นรูปธรรม จึงได้จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ระยะ 2 ปี ซึ่งมีรายละเอียดแสดงให้เห็นถึงโครงการเชิงกิจกรรมที่จะดำเนินการ ระยะเวลาในการดำเนินการ และหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมถึงตัวชี้วัดการดำเนินการ ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนได้ รายละเอียดตามตารางแผนปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย	โครงการ/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลาดำเนินการ								หน่วยงาน รับผิดชอบ							
			ปีที่ 1				ปีที่ 2											
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4								
1. ปรับโฉมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสรรค์เส้นไหมและผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง	1) โครงการการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และผลพลอยได้จากกระบวนการผลิตเพื่อแปรรูปเป็น New Product	เกิดสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่จำนวน 2 ชนิดสินค้า	←															กรมหม่อนไหม/ สวก./ม.ขอนแก่น./ ม.มหาสารคาม/ ภาคเอกชน
	2) โครงการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยที่แล้วเสร็จสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ	มีสินค้าหม่อนไหมออกสู่ตลาด ไม่น้อยกว่า 5 ชนิดสินค้าในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	←				→											กรมหม่อนไหม/ สวก./ม.ขอนแก่น./ ม.มหาสารคาม/ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ
	3) โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพด้านหม่อนไหมรองรับ BCG Model	เกิดระบบฐานข้อมูลจำนวน 1 ระบบ	←				→											กรมหม่อนไหม/ NECTEC

ข้อเสนอเชิงนโยบาย	โครงการ/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลาดำเนินการ								หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			ปีที่ 1				ปีที่ 2					
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
2. เร่งส่งเสริมการผลิต สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มี มาตรฐานสูง และพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ ให้ สอดคล้องกับตลาด เป้าหมาย ตอบโจทย์ สินค้าที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม (Eco- Friendly)	1) โครงการความร่วมมือกับ ภาคเอกชนในการพัฒนา ผลผลิตใบหม่อนที่ได้รับ มาตรฐานสู่อุตสาหกรรมอาหาร สัตว์ จ.มุกดาหาร และสกลนคร	สามารถนำผลผลิตใบ หม่อนเป็นอาหารใน สัตว์ได้ไม่น้อยกว่า 2 ชนิด (สุกร/ไก่)	←	→								กรมหม่อนไหม/บ. ผลิตอาหารสัตว์/ สถานีพัฒนาอาหาร สัตว์สกลนคร และ มุกดาหาร
	2) โครงการพัฒนาสีย้อม ธรรมชาติจากพืชประจำถิ่นสู่ การผลิตเป็นสีผงเพื่อใช้ในระดับ ครัวเรือนและอุตสาหกรรมสิ่ง ทอ จ.สกลนคร	เกิดผลิตภัณฑ์สีผง ธรรมชาติที่สามารถ นำไปใช้ในเชิง พาณิชย์ได้	←	→								กรมหม่อนไหม/ สถาบันพัฒนา อุตสาหกรรมสิ่งทอ/ ศูนย์ส่งเสริม อุตสาหกรรมภาคที่ 4 อุดรธานี/ม.เทคโนโลยี ราชมงคลอีสานวิทยา เขตสกลนคร
	3) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โปรตีนจากดักแด้และหนอน ไหมที่ได้มาตรฐานในพื้นที่ภาค	เกิดผลิตภัณฑ์หม่อน ไหมที่ตอบโจทย์ Functional Food	←	→								กรมหม่อนไหม/ศูนย์ ส่งเสริมอุตสาหกรรม ภาคที่ 4 อุดรธานี

ข้อเสนอเชิงนโยบาย	โครงการ/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลาดำเนินการ								หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			ปีที่ 1				ปีที่ 2					
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
	ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เพื่อการส่งออก											ภาคที่ 5 ขอนแก่น/ สถาบันอาหาร (NFI)
3. ขยายช่องทางตลาด และการประชาสัมพันธ์ ที่หลากหลายให้กับ สินค้าที่ได้รับการรับรอง มาตรฐาน และสินค้า GI ในพื้นที่ร่วมกับศูนย์ แสดงสินค้าและจำหน่าย	1) โครงการส่งเสริมการ เชื่อมโยงผู้ผลิตด้านหม่อนไหม กับแพลตฟอร์มกลางในการ จำหน่ายสินค้า (Thaitrade ตลาดต่างประเทศ /Phenix.box ในประเทศ)	ผู้ผลิตและ ผู้ประกอบการ สามารถเชื่อมโยง สินค้ากับแพลตฟอร์ม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50										กรมหม่อนไหม/ พาณิชย์จังหวัด 12 จังหวัด
ของภาครัฐและเอกชน รวมทั้งส่งเสริมตลาดยุค ใหม่ผ่านแพลตฟอร์ม จำหน่ายสินค้าออนไลน์	2) โครงการประชาสัมพันธ์และ จัดแคมเปญกระตุ้นการใช้สินค้า หม่อนไหมที่ได้มาตรฐานและ สินค้า GI ของภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนบน	มูลค่าสินค้าหม่อน ไหมในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3										กรมหม่อนไหม/ สำนักงานจังหวัด/ พาณิชย์จังหวัด 12 จังหวัด/ภาคเอกชน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย	โครงการ/กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ระยะเวลาดำเนินการ								หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			ปีที่ 1				ปีที่ 2					
			Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4		
4. สืบสานภูมิปัญญาการผลิตหม่อนไหมสู่รุ่นลูกหลาน โดยพัฒนาให้เป็น Smart Farmer และต่อยอดไปสู่ผู้ประกอบการเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Agri-Entrepreneurs) ที่สามารถผลิตและพัฒนาสินค้าหม่อนไหมเชิงพาณิชย์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม	1) โครงการสร้างทายาทหม่อนไหม และพัฒนาเกษตรกรให้เป็น Smart Farmer และ Young Agri-Entrepreneurs ด้านหม่อนไหมอย่างมืออาชีพในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน	- จำนวนเกษตรกรหม่อนไหมที่ได้รับ การส่งเสริมและ พัฒนาไม่น้อยกว่า 1,000 ราย - เกิดผู้ประกอบการ เกษตรรุ่นใหม่ (Young Agri-Entrepreneurs) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเกษตรกรที่ ได้รับการพัฒนา	←									กรมหม่อนไหม/ พัฒนาชุมชนจังหวัด/ พาณิชย์จังหวัด/ ม.มหาสารคาม/ ม.ขอนแก่น/ โรงเรียนในสังกัด สพฐ.
กำกับ ติดตาม และประเมินผล นโยบาย โครงการ/กิจกรรม ให้บรรลุผลตามตัวชี้วัด			←									กรมหม่อนไหม

การบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบาย

- 1) สร้างกลไกความร่วมมือการขับเคลื่อนแบบบูรณาการกับหน่วยงานภายนอกและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลางและระดับเขต
- 2) ชี้แจงสร้างความเข้าใจในแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมให้กับบุคลากรในสังกัดและผู้ปฏิบัติ
- 3) วางแผนการดำเนินงาน การติดตามและกำหนดเป้าหมายทั้งพื้นที่และเกษตรกรผู้ประกอบการ
- 4) ติดตามและประเมินผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาในระยะต่อไป

2.2.4 ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการดำเนินงานในประเด็นการสร้างเกษตรมูลค่าสูงในสินค้าหม่อนไหมในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนพบว่าปัจจัยความสำเร็จมีดังนี้

ปัจจัยความสำเร็จ

- (1) เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรมูลค่าสูงและเกษตรสมัยใหม่ในการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด และการเข้าสู่มาตรฐานสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า รวมทั้งมีตัวอย่างเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จให้เป็นต้นแบบในการเรียนรู้กระบวนการผลิต
- (2) มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนในการวิจัยและพัฒนาการผลิตสินค้ามูลค่าสูง และการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าแปรรูป
- (3) การรวมกลุ่มเกษตรกรในการทำการเกษตรมูลค่าสูง
- (4) การสร้างแรงจูงใจด้านราคาซื้อขายและความแน่นอนของตลาดในการซื้อขายสินค้าและผลิตภัณฑ์
- (5) มีผลงานวิจัย ข้อมูลทางวิชาการรองรับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้รับซื้อ
- (6) บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและกำหนดมาตรการการลักลอบการนำเข้าเส้นไหม

ปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค

- (1) นโยบายการผลิตเกษตรมูลค่าสูงของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังคงมุ่งเน้นไปที่ทำการเกษตรแบบแปลงใหญ่เท่านั้น ทำให้การผลิตสินค้าหม่อนไหม ซึ่งเกษตรกรหม่อนไหมส่วนใหญ่ใช้พื้นที่การผลิตหม่อนต่อคนไม่มากนัก จึงไม่ได้ถูกขับเคลื่อน/สนับสนุนการทำการเกษตรมูลค่าสูง ในรูปแบบของแผนงาน/โครงการ ที่ชัดเจน

- (2) ราคาไม่จูงใจ ไม่มีความแตกต่างจากการผลิตสินค้าแบบเดิม
- (3) สถานการณ์ภัยพิบัติในพื้นที่สร้างความเสียหายต่อผลผลิต
- (4) งานวิจัยของหน่วยงานยังไม่มุ่งเน้นตอบโจทย์การสร้างเกษตรมูลค่าสูง รวมทั้งผลงานวิจัย/ข้อมูลทางวิชาการ ที่มีอยู่ไม่ถูกนำไปถ่ายทอดหรือประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตเท่าที่ควร

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

ลักษณะของผู้นำที่สำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายให้เป็นรูปธรรม ในการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ดังนี้

- 1) ความรู้ความเข้าใจในหลักการในการสร้างเกษตรมูลค่าสูงภายใต้บริบทของสินค้าหม่อนไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน เชื่อมโยงสู่เป้าหมายนโยบายด้านเศรษฐกิจของประเทศ
- 2) ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ และสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องในแต่ละภาคส่วน ภายใต้ความแตกต่างกันของผู้รับการถ่ายทอด มีทักษะในการสื่อสารจูงใจ ความสามารถที่จะสื่อความด้วยการพูด ชี้แจง โดยใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจยอมรับ และสนับสนุนความคิด ของตน โดยการแสวงหาผู้สนับสนุน เพื่อเป็นแนวร่วมในการผลักดันแนวคิดการขับเคลื่อนให้เกิดสัมฤทธิ์ผล โน้มน้าวให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ สนใจและให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าของตนเองเพื่อเพิ่มรายได้
- 3) มีการดำเนินการเชิงรุก การเล็งเห็นถึงปัญหา หรือโอกาสพร้อมทั้งจัดการเชิงรุกกับปัญหานั้น โดยใช้โอกาสนั้นให้เกิดประโยชน์ต่องาน ตลอดจนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆ การคาดการณ์และเตรียมการล่วงหน้า เพื่อสร้างโอกาส หรือหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต
- 4) มีการประสานความร่วมมือในพื้นที่ การสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี กับผู้อื่นเพื่อการปฏิบัติงานราบรื่น สามารถเข้าถึง ระดมและรวบรวมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงาน ของตนเองบรรลุเป้าหมาย และสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงาน ในพื้นที่ที่หลากหลายและครอบคลุมกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องของหลักๆ ในพื้นที่โดยการสร้างและรักษา ความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีอิทธิพลต่อองค์กรทั้งภายในและภายนอกองค์กรทุกระดับ โดยใช้กลยุทธ์หรือกลไกทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ซับซ้อนตามความเหมาะสมของสถานการณ์ เพื่อให้กลุ่มคนดังกล่าวให้ความร่วมมือและสนับสนุนภารกิจต่างๆ
- 5) มีความสามารถในการนำเสนอ สามารถสื่อสารเพื่อนำเสนอแนวคิดการขับเคลื่อนการสร้างเกษตรมูลค่าสูงด้านหม่อนไหมต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมในการนำเสนอ ในบริบทต่าง ๆ โดยสามารถนำเสนอให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับเห็นด้วยกับเรื่องที่ต้องการรวมทั้งสามารถทำให้ผู้อื่นตอบสนองตามที่ต้องการโดยสร้างกลไกและระบบในการนำเสนอประเภทต่าง ๆ นอกเหนือจากการสื่อ ด้วยตนเองโดยตรง

6) การสร้างทีมงานที่มีความเป็นมืออาชีพการรู้จักดึงศักยภาพของบุคคล มาเป็นแรงขับเคลื่อน รวมทั้งความสามารถในการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกในทีม โดยเสริมสร้างความสามัคคีในทีม โดยไม่คำนึงประโยชน์ส่วนตน คลีคลายหรือแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในทีม และประสานสัมพันธ์ สร้างขวัญกำลังใจของทีมเพื่อปฏิบัติภารกิจ ของส่วนราชการให้บรรลุผล

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).
(เอกสารอัดสำเนา)

กรมศุลกากร. ข้อมูลสถิตินำเข้า-ส่งออก สินค้าหม่อนไหม. <http://www.custom.go.th>.

กรมหม่อนไหม. ข้อมูลพื้นฐานด้านหม่อนไหม. ระบบขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและ
ทอผ้าไหม. 2563

กรมหม่อนไหม. แผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของกรมหม่อนไหม (เอกสารอัดสำเนา)

คณะกรรมการหม่อนไหมระหว่างประเทศ. ข้อมูลปริมาณการผลิตเส้นไหมโลก. <http://www.inserco.org>.

ชุมนุมวิชาชีพ คำวงษ์. เอกสารวิชาการ การส่งเสริมการผลิตและจัดการผลิตหม่อนไหมตลอดห่วงโซ่อุปทาน.
(เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. <http://www.nesdb.go.th>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565). <http://www.nesdb.go.th>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนการปฏิรูปประเทศ แผนแม่บทภายใต้
ยุทธศาสตร์ชาติ. <http://www.nesdb.go.th>.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs).
<http://sdgs.nesdb.go.th>.

ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นายวัชรพงษ์ แก้วหอม

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาสัตวศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล คณะเกษตรศาสตร์บางพระ
วิทยาเขตเกษตรบางพระ ปี 2531

ปริญญาโท เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปี 2549

ประสบการณ์การรับราชการ

ผู้อำนวยการสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 2 จังหวัดอุดรธานี 13 มีนาคม 2562 ถึง ปัจจุบัน
ผู้อำนวยการศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ สระบุรี 15 พฤษภาคม 2555 ถึง 12 มีนาคม 2562
นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ / กรมหม่อนไหม 8 มกราคม 2553 ถึง 14 พฤษภาคม 2555

ผลงานทางวิชาการ

1. ศึกษาความเป็นไปได้ในการเก็บรักษาไขไหมในสภาพเยือกแข็ง (Cryopreservation) เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ระยะยาว
2. โครงการส่งเสริมองค์ความรู้การใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ที่ดีและเหมาะสมต่อการเพิ่มผลผลิตหม่อนในระดับเกษตรกร
3. วิจัยและพัฒนาการปรับปรุงพันธุ์ไหมให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ภาคต่างๆของประเทศไทย
4. การผลิตเส้นไหมตามมาตรฐาน มกษ. 8000 - 2548
5. รูปแบบการบริหารงานโรงสาวไหมชุมชน
6. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมอำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
7. คู่มือการปฏิบัติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 52 สัปดาห์
8. คู่มือเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงไหมระดับครัวเรือน
9. คู่มือเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงไหมระดับอุตสาหกรรม

รางวัลหรือทุนการศึกษา

ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ปี 2561

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการสำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 2 จังหวัดอุดรธานี
สำนักงานหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ เขต 2 จังหวัดอุดรธานี
239 หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี 41150